

SON ÇAĞRI KUR'AN'IN MUKADDİMESİ ÜZERİNE

Mürsel ETHEM*

Özet:

Kur'an'ın çevirisinin yapıldığı en yaygın dillerden birisi Türkçedir. Türkiye'de kemiyet açısından meal çok olup keyfiyet açısından nev-i şahsına münhasır meal çok azdır. Nev-i şahsına münhasır çalışmalardan birisi Salih Akdemir'in *Son Çağrı Kur'an* isimli Türkçe mealdir. Akdemir bu çalışmasının "Giriş" bölümünde hem tefsir ilmi hem de Kur'an'ın farklı dillere tercüme edecek meal yazarları için yöntemleri anlatmıştır. Bu çalışmada Akdemir'in söz konusu "Giriş"i incelenecektir.

Anahtar kelimeler: Kur'an, Türkçe Meal, Tefsir, Çeviribilim.

On Introduction of "Son Çağrı Kur'an"

Abstract:

Turkish is one of the most common language in which the translation of Qur'an is made. There are a lot owner of the translation of Qur'an in Turkey, but this is not in terms of quality, only just in terms of quantity. One of the quality researches is the translation of Qur'an in called "Son Çağrı Kur'an" which belongs to Salih Akdemir. Akdemir has explained methods for both tafsir and translators of the Qur'an to different languages in the "Introduction" of his research. In this study, it will examined his "Introduction".

Key words: Qur'an, the Meanings of the Qur'an in Turkish, Tafsir, Translation Studies.

Giriş

Merhum müfessir ve araştırmacı Salih Akdemir 1950 senesinde Elazığ'da dünyaya gelmiştir. 1979 yılında Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinin bünyesindeki tefsir bölümüne asistan olarak dâhil olmuştur. 1984'de doçent ve 1989'da profesör olan Akdemir, 1999 yılında mevcut meallerden farklı bir yöntemle meal yazmaya karar vermiştir. Yaklaşık beş sene içerisinde *Son Çağrı Kur'an* isimli çalışmasını tamamlamış ve 2004 yılında ilk baskısı, 2009 yılında ise ikinci baskısı gerçekleşmiştir. Üçüncü baskısı ise 2015 yılında, vefatından sonra ailesinin ve çalıştığı kurumunun destekleriyle yayımlanmıştır.

Merhum Akdemir'le 2009 yılı Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde tefsir alanında doktora başladığımda tanıştım. Yaklaşık altı senelik bir süre cennetmekân hocamın yanından son nefesine kadar bir daha ayrılmadım. Merhumla beraber birçok hedeflerimiz vardı: Sami Dilleri Enstitüsü, bazı

* Yrd. Doç. Dr., Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi. murselethemoglu@yahoo.com.

ortak çalışmalar ve tercümelemler, yurtdışı araştırma ve bazı projeler... Fakat ilahi kaderin farklı istikamette cereyan edeceğini henüz bilmiyorduk...

Aslında bu çalışmamda ilk hedefim, Akdemir'in Kur'an mealinin tümünü incelemek idi. Ancak, sadece mukaddimesini incelediğimde onun bir makaleyle değerlendirilebilecek muhtevada olduğunu gördüm. Dolayısıyla çalışmama Kur'an mealinin incelemesini de dâhil ettiğim takdirde bir makale sınırlarını aşacağını fark ettim ve odaklanmamı sadece mukaddimenin üzerine yoğunlaştırdım.

1. *Son Çağrı Kur'an'ın Mukaddimesi*

Son Çağrı Kur'an adındaki mealde iki önsöz ve yirmi dört sayfalık "giriş" yer almaktadır.¹ İlk baskının önsözünde Akdemir, mealinin hazırlanma sürecinden bahsetmektedir. İşin başında yayınevinin kendisinden Kur'an ile ilgili olarak aşağıdaki beş ayrı çalışma ve araştırmayı istediğini dile getirmektedir:

- a. Kur'an-ı Kerim'in Çevirisi
- b. Kur'an-ı Kerim'in Dipnotlu Yorumu
- c. Kur'an-ı Kerim'in Geleneksel Yorumu
- d. Kur'an-ı Kerim'in Fihristi
- e. Kur'an Sözlüğü

Bu isteklerden Akdemir'e sadece Kur'an-ı Kerim'in çevirisini yerine getirmek nasip olmuştur. Diğer çalışmalarını ise en yakın zamanda yayımlamayı planlamıştı. Fakat hastalığı nedeniyle çalışmaları yarım kalmıştır.

Akdemir çalışmasının ikinci baskısının önsözünde Kur'an çevirileri konusunda yaşanan en önemli sorunlardan birine olan çeviride yöntem sorununa, daha doğrusu yöntemsizlik sorununa dikkat çekmektedir. Akdemir'in Kur'an çevirisinin mukaddimesinde oldukça engin konulara temas edilmektedir. Dolayısıyla okurun mukaddimede sunulan konulara rahatlıkla vakıf olabilmesi için alt bölümler halinde analiz edeceğiz.

1.1. Dilbilim ve Çeviribilim

Akdemir'in çevirisinin mukaddimesinde önemsendiği konuların başında Dilbilim ve Çeviribilim gelir. Bilindiği üzere son yüzyılda dilbilimle alakalı çok değerli çalışmalar yapılmıştır. Bu çerçevede önemli bir gelişme yaşanmış ve

1 Salih Akdemir, *Son Çağrı Kur'an*, Ankara Okulu Yay., Ankara 2015, s. XIII-XXXVI.

60-70 yıllarında geleneksel olarak doğru kabul edilen contrastive linguistics / ayrımsal dilbilim teorisi egemenliğini kaybetmiştir. Contrastive linguistics'e göre tercümede esas olan eşdeğerliliktir. Güttinder söz konusu yaklaşımı şöyle tanımlamaktadır: *Özgün metnin, kendi dilinin okurunda uyandırdığı etkinin, çeviri metnin de çeviri dili okurunda uyandırabilmesidir.* Akdemir tercümede bu tür bir yaklaşıma karşı çıkmakta ve sebebini Akşit Göktürk'ten atıf yaparak şu şekilde özetlemektedir: Yazın metinlerinin çeviri sürecinde her zaman uygulanamaz. Bu durumun nedenleri de

a. Bir yazın metninin, kendi özgün dilindeki, ses, sözcük, sözdizimi, bütün yapı gibi öğelerin birbirine örüşük işlevlerinden doğma etkisinin, çok karmaşık olabileceği;

b. Karmaşık, çoğul anlamlı nitelikteki özgün metinlerin, kendi dillerinin değişik okurları üzerinde bile aynı etkiyi uyandıramayacağıdır.

Bu iki ana etkenden dolayı eşdeğerlilik ilkesi yetersiz kalmaktadır. Bundan dolayı Akdemir, Eugene Albert Nida'nın "devingen eşdeğerlilik - dynamic equivalence" teorisini daha çok benimsemektedir: *Değişik öğrenim düzeyleri, değişik meslekler, ilgiler, insanların bir iletiyi anlayabilme yetisini önemli ölçüde etkiler. Dolayısıyla, bir metnin üniversite öğrencileri, ilkokul bitirmişler, yeni okumaya başlamış yetişkinler, yabancı dilde okuyan okul çocukları, zihinsel özürlüler gibi değişik okur toplulukları için bir birinden apayrı nitelikte çevirilerinin yapılması gerekebilir. Son yıllarda Kutsal Kitap dernekleri, böyle değişik alıcı türleri için, Kutsal Kitap'ın değişik çevirilerini yapmaktadırlar. Devingen eşdeğerlilikle yapılan çeviri, anlatımda bütün bir doğallığı amaçlar, alıcıya kendi kültürü bağlamına uygun davranış kipleriyle seslenmeyi dener; alıcının, iletiyi kavrayabilmek için kaynak dil kültürünün örgüsünü bilmesi gerektiği görüşünde diretmez.²*

Nida'nın tanımından açıkça anlaşılmaktadır ki bu tür tercümelerde alıcının durumu son derecede önemli bir yere sahiptir. İşte Nida'nın bu yaklaşımı işlevselci teorinin hareket noktasını oluşturmaktadır.

Akdemir, çeviribilime katkı sunan Willss ve Katharina Reiss'in katkılarında da bahsetmektedir. Daha sonra Hans Vermeer'in Çeviribilime olan çalışmaları zikredilmekte ve onun öne sunduğu iki anahtar kavram "Informationsangebot" ve "Skopos" üzerinde durmaktadır. Batı'daki bu olumlu gelişmeler çevirmene bir yandan daha fazla özgürlük tanımakta, diğer yandan da sorumluluğunu artırmaktadır. Nitekim çevirmen artık kaynak metni kutsal saymamaktadır. İşlevselci yaklaşımı savunanlar

2 Akdemir, *Son Çağrı Kur'an*, s. XIX.

arasında Höniĝ önemli bir yere sahiptir. Nitekim o “Positions, Power, and Practise: Functionalist Approaches and Translation Quality Assessment” başlıklı çalışmasıyla işlevselci yaklaşımının boyutlarını net bir şekilde ortaya koymuş ve bu yaklaşıma yöneltilen eleştirilere cevap vermiştir. Höniĝ mezkûr çalışmasında geleneksel yaklaşım ile işlevselci yaklaşım arasındaki farklılıkları bir tablo halinde sunmaktadır:

Functionalist	Translator	Non-Functionalist
Is loyal to his client. Must be visible.		Faithful to the author. Should be invisible.
	Translation processes should be	
Target text oriented		Source text oriented
	Aim of translation is	
Communicative acceptability		Linguistic equivalence
	Translation tools taken from	
Psycho-sociolinguistics Text linguistics (supporting decisions)		Constrastive linguistics Lexical semantics (applying rules)
	Analogy	
Building bridges		Crossing rivers

Höniĝ’in sunduĝu bu tabloyu Akdemir Türkçeye şu şekilde kazandırmıştır:

İşlevselci	Çevirmen	İşlevselci Olmayan
Müşterisine sadıktır. Görünür olmalıdır.		Yazara sadıktır. Görünmemelidir.
	Çeviri süreci olmalıdır	
Erek metne yönelik.		Kaynak metne yönelik.
	Çevirinin amacı	
Kabul edilebilir iletişim.		Linguistik eşdeğerlilik.
	Çeviride kullanılan araçlar	
Psiko-sosyolinguistik. Metin lengüistiĝi. (çevirmenin karar verme yeteneĝini destekleme).		Ayrımsal lengüistik. Leksikal semantik. (çevirmenin kuralları uygulamakla yetinmesi).
	Benzetme	
Irmaklardan geçmeyi sağlamak üzere köprüler kurma.		Irmaklar içinden geçirme.

Bu tabloda açıkça görüldüğü gibi *işlevselci yaklaşım* çevirmene ve erek metne /*çeviri yapılacak metne* son derecede önem vermektedir. Bu yüzden *eşdeğerlilik* yaklaşımını benimseyen hayalperestler işlevsel yaklaşımı “kaynak metni tahrif etme” ile suçlamaktadırlar. Hâlbuki birçok araştırmacı bilimsel bir biçimde eşdeğerlilik yaklaşımının uygulanabilirlik bir yönünün olmadığını ortaya koymuştur. Bunun yanı sıra işlevselci yaklaşımı savunanlar çevirmene ağır sorumluluklar yüklemekte fakat asla yanlış bir çeviriyi onaylamamaktadırlar. Ne var ki işlevselci yaklaşımda kaynak metin artık kutsal ve dokunulmaz değildir.

Akdemir Almanya’da Çeviribilimle alakalı bu ve buna benzer gelişmeleri aktardıktan sonra İngiliz dilindeki Dilbilim ve Çeviribilim gelişiminin biraz farklı işlediğini dile getirmektedir. Akdemir, bu alanda emeği geçenler arasında Eugene A. Nida, James Holmes ve Gideon Toury gibi isimlerden bahsederek onların Çeviribilime sağladıkları katkıları ayrıntılı bir şekilde şemalarla anlatmaktadır.

Akdemir Kur’an çevirisinde belli bir yöntem seçtiğini ve çalışmasını ona göre yürüttüğünü görmekteyiz. Fakat bununla beraber aşağıdaki bölümde de örneklerle açıklayacağımız üzere düştüğü hatalar da mutlaka vardır. Nitekim Meal, insanın ortaya koyduğu bir üründür. Dolayısıyla hataların olması da doğal karşılanmalıdır.

1.2. Kur’an-ı Kerim’in Çevirilerinin Tasnifi

Akdemir Kur’an-ı Kerim’in çevirilerini “Kur’an-ı Kerim’in Çevirileri Konusunda Batı’daki ve Türkiye’deki Gelişmeler” başlığı altında incelemektedir. Batı’da özellikle de İngiliz dilinde yapılan meallerin arzulan seviyede olmadıkları malumdur. Batı’da yayımlanan mealler ele alındığında, Hussein Abdul-Raof’un da açıkça belirttiği gibi, temelde iki çeşit Kur’an çevirisi söz konusudur:

1. Bu Kur’an çeviri çeşitlerinden birincisi Richard Bell’in (1937), Marmaduke Pickthall’ın (1969), Arthur John Arberry’nin (1980), Muhammad Asad’ın (1980) ve Abdullah Yusuf Ali’nin (1983) çevirilerinde olduğu gibi arkaik dili ve belli bir ölçüde lafzi söz düzenini benimseyen semantik nitelikli çeviriler vardır. Abdul-Raof’un çalışmasında bu lafzi çeviriler “kaynak dilin erek dile egemen olmasına olanak veren bir yaklaşım benimsendiği” vurgulanmaktadır.

2. Batı'daki meallerin ikinci kısmı Muhammad Akbar'ın (1978), Thomas Ballantyne Irving'in (1985) ve Colin Turner'in (1997) mealleri, iletişim ağırlıklı bir çeviridir. Söz konusu mealler çağdaş ve akışkan İngilizce ile sunulmuştur. Bu kategorideki çevirilerin sahipleri kaynak metne sadık kalmalarından dolayı Kur'an'ı anlaşılabilir hale getiren seleflerini eleştirmektedirler.

Kur'an-ı Kerim'in çevirileri konusunda Türkiye'deki gelişmelere gelince Akdemir olumlu bir tablo görmemektedir. Nitekim meallerin sayısı çok olmasına rağmen elde dolaşan mealler ne Türkçeye gereği gibi aktarılabilmiş ne de önceki meallere bir faikiyet sağlayabilmiştir. Dolayısıyla tercüme sırasında, Kur'an-ı Kerim'in bir "sözlü metin" olduğu dikkate alınmamaktadır. Ayrıca meal yazarları kelimelerin anlam değişmesine uğradıklarını göz ardı etmektedirler. Önemli olan diğer bir husus başarısız bir mealin sebebinin meal yazarları Arapçanın üstünlüğüne bağlamaktadırlar. Hâlbuki hiçbir dil diğerinden daha üstün değildir; sadece daha farklıdır. Akdemir bu istikamette görüş beyan eden Düccane Cündioğlu'yu takdir etmektedir.

Gerçekten de Kur'an'ın sözlü bir metin olduğu son derecede önemlidir. Akdemir bunun önemini bir daha vurgulamak için aynı zamanda Ömer Özsoy'dan da bazı görüşleri aktarmaktadır. Bunun akabinde Akdemir, sözlü hitabın ve nüzul döneminin iyi bilinmesi; bağlamın ve kurgunun doğru kurulmasının önemini üç farklı örnekle açıklamaktadır.

İlk örnek Ali İmran suresinin 3/72-74. ayetleridir:

وَقَالَتْ طَائِفَةٌ مِّنْ أَهْلِ الْكِتَابِ آمَنُوا بِالَّذِي أُنزِلَ عَلَيَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَجَاءَ الْهَارِ وَالْكَافِرُونَ ﴿٧٢﴾ وَلَا تُؤْمِنُوا إِلَّا
 لِمَنْ تَبِعَ دِينَكُمْ قُلْ إِنَّ الْهُدَىٰ هُدَىٰ اللَّهِ أَن يُؤْتَىٰ أَحَدٌ مِّثْلَ مَا أُوتِيْتُمْ أَوْ يُحَاجُّوكُمْ عِنْدَ رَبِّكُمْ قُلْ إِنَّ الْفَضْلَ بِيَدِ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن
 يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿٧٣﴾ يَخْتَصُّ بِرَحْمَتِهِ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴿٧٤﴾

Akdemir bu ayetlerin anlaşılmasında sıkıntılar yaşandığını dile getirmektedir. Razi bu ayetler hakkında "Kur'an'da anlaşılması en müşkil ayetlerden biri" olduğunu aktarmaktadır. Ayetlere doğru anlam vermeden önce Akdemir farklı meallerden örnekler sunarak Allah'a ait sözlerin yanlış yorum ve kurgudan dolayı kolaylıkla Yahudilere atfedildiğini ifade etmektedir. Akdemir nihayetinde söz konusu ayetlere doğru bulduğu manayı şu şekilde vermektedir: *Kitap ehlinde bir grup (diğer bir gruba): "İnananlara indirilene, günün başında inanalım, sonunda da inkâr edelim ki, onlar da (inançlarından) dönsünler" (derlerken), (diğer bir grup da onlara): "Dinimize uyanlardan başkasına asla inanmayalım; aksi halde onlar (bu tür davranışlarımızı) Allah nezdinde (halk arasında) aleyhimize delil olarak kullanırlar" demektedirler. De ki: "Doğru yol, Allah'ın (belirlemiş olduğu) doğru yol, size verilmiş olanın aynen bir başkasına da*

verilmesidir.” Yine de ki: “Kuşkusuz, lütuf Allah’ın elindedir; onu dilediğine verir. Allah (lütufu) çok geniş olan, çok bilendir. O, sevgi ve rahmetini dilediğine ayırır. Allah çok büyük lütuf sahibidir.

Mezkûr ayetlere gerçekten de diğer meal yazarlarından tamamen farklı ve aynı zamanda oldukça açık manaları takdir eden Akdemir kanaatimizce isabet etmiştir. Nitekim diğer meallerde Allah’a ait sözlerin Yahudilere isnat edildiğini görmekteyiz. Ayrıca bu ayetlerde Kur’an nüzulü dönemine mahsus bir dil özelliği de vardır: “**Biz**” zamiri bulunan ifadeleri Kur’an-ı Kerîm “**Siz**” zamiriyle aktarmaktadır. Bu özellik, Kur’an’ın inmiş olduğu dönemdeki dile ait bir özelliktir; çünkü kişilerin kendi aralarındaki konuşmalar, bu günkü Arapçada da ‘biz’li olarak ifade edilmektedir.³

İkinci örnek A’raf suresi 7/31-32. ayetleridir:

يَا بَنِي آدَمَ خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ ﴿٣١﴾ قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ الَّتِي أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ وَالطَّيِّبَاتِ مِنَ الرِّزْقِ قُلْ هِيَ لِلَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا خَالِصَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَذَلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٣٢﴾

Akdemir ayetlere şu şekilde mana öngörmüştür: “Ey Âdemoğulları! İbadet etmek üzere (Kâbe’ye) her girişinizde, (oraya çıplak olarak girmeyin), elbiselerinizi giyinin. Yiyeceklerinizi yiyin ve içeceklerinizi için; ama sakın (Allah’ın size helal kıldığı yiyecekleri yasaklama konusunda) aşırılığa kaçmayın. Çünkü Allah, aşırılığa kaçanları sevmez. O halde de ki: “Allah’ın kulları için yarattığı elbiseyi, temiz ve güzel rızıkları yasaklayan kimdir?” De ki: “Onlar, dünya hayatında (hem inananlar hem de inanmayanlar), kıyamet gününde ise sadece inananlar içindir.” İşte Biz, bilen bir halk için ayetlerimizi ayrıntılı bir biçimde böylece açıklıyoruz.”

Birçok mealde bu ayetler nazil olduğu dönemdeki iniş ortamı dikkate alınmadığı için ayetlerde murad edilen mananın tam tersinin verildiğine şahit olmaktadır. Nitekim Allah (c.c.) bu ayetler ile çıplak bir vaziyette Beytül-Haram’ı tavaf eden Arap müşriklere sesleniyor. Taberi tefsirinde açıkça görülmektedir ki ayet, müşrik Arapların bu çirkin adetlerini bertaraf etmek için inmiştir. Ayrıca aç-susuz kalarak kendilerine eziyet eden müşriklere bunun bir sevap olmadığını bildirmektedir. Bilakis Allah’ın helal kıldığı

3 Mursal Atamov, *Rus Dilinde Yayımlanan Kur’an-ı Kerim Çevirilerinin Çeviribilim Açısından İncelenmesi (Başarılı Bir Rusça Kur’an Çevirisinin Oluşturulmasına Katkı)*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi SBE, Ankara 2013, s. 209-218.

şeyleri haram kılarak aşırılığa kaçmamalarını emretmektedir.⁴ Dolayısıyla tefsirlerde belirtilen bütün veriler göz önünde bulundurulduğu zaman Akdemir'in ayete vermiş olduğu mananın isabetli olduğu anlaşılmaktadır.

Akdemir son örneğini Nisa suresinin 4/150-162. ayetlerinden vermektedir:

إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيُرِيدُونَ أَنْ يُفَرِّقُوا بَيْنَ اللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيَقُولُونَ نُؤْمِنُ بِبَعْضٍ وَنَكْفُرُ بِبَعْضٍ وَيُرِيدُونَ أَنْ يَتَّخِذُوا بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا ﴿١٥٠﴾ وَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ حَقًّا وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُبِينًا ﴿١٥١﴾ وَالَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَلَمْ يُفَرِّقُوا بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ أُولَئِكَ سَوْفَ يُؤْتِيهِمْ أَجْرُهُمْ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿١٥٢﴾ يَسْأَلُ أَهْلَ الْكِتَابِ أَنْ تُنَزَّلَ عَلَيْهِمْ كِتَابًا مِنَ السَّمَاءِ فَقَدْ سَأَلُوا مُوسَى أَكْبَرَ مِنْ ذَلِكَ فَقَالُوا أَرِنَا اللَّهَ جَهْرَةً فَأَخَذَتْهُمُ الصَّاعِقَةُ بِظُلْمِهِمْ ثُمَّ اتَّخَذُوا الْعِجْلَ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمْ الْبَيِّنَاتُ فَعَفَوْنَا عَنْ ذَلِكَ وَأَتَيْنَا مُوسَى سُلْطَانًا مُبِينًا ﴿١٥٣﴾ وَرَفَعْنَا فَوْقَهُمُ الطُّورَ بِمِيثَاقِهِمْ وَقُلْنَا لَهُمْ ادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا وَقُلْنَا لَهُمْ لَا تَعْدُوا فِي السَّبْتِ وَأَخَذْنَا مِنْهُمْ مِيثَاقًا غَلِيظًا ﴿١٥٤﴾ فَبِمَا نَفْسِهِمْ مِيثَاقَهُمْ وَكَفَرِهِمْ بآيَاتِ اللَّهِ وَقَتْلِهِمُ الْأَنْبِيَاءَ بَعْدَ حَقِّ وَقَوْلِهِمْ قُلُوبُنَا غُلْفٌ بَلْ طَمَعُ اللَّهُ عَلَيْهِمْ بِكُفْرِهِمْ فَلَا يُؤْمِنُونَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿١٥٥﴾ وَبِكُفْرِهِمْ وَقَوْلِهِمْ عَلَى مَرْيَمَ بُهْتَانًا عَظِيمًا ﴿١٥٦﴾ وَقَوْلِهِمْ إِنَّا قَتَلْنَا الْمَسِيحَ عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ رَسُولَ اللَّهِ وَمَا قَتَلُوهُ وَمَا صَلَبُوهُ وَلَكِنْ شُبِّهَ لَهُمْ وَإِنَّ الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِيهِ لَفِي شَكٍّ مِنْهُ مَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ إِلَّا اتِّبَاعَ الظَّنِّ وَمَا قَتَلُوهُ يَقِينًا ﴿١٥٧﴾ بَلْ رَفَعَهُ اللَّهُ إِلَيْهِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا ﴿١٥٨﴾ وَإِنَّ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَإِلَّا يُؤْمِنُونَ بِهِ قَبْلَ مَوْتِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكُونُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا ﴿١٥٩﴾ فَبَطَلُوا مِنْ آلِ الدِّينِ هَادُوا حَرَّمًا عَلَيْهِمْ طَيِّبَاتٍ أُحِلَّتْ لَهُمْ وَبِصَدِّهِمْ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ كَثِيرًا ﴿١٦٠﴾ وَأَخَذَهُمُ الرِّبَا وَقَدْ نُهُوا عَنْهُ وَأَكْبَهُمْ أَمْوَالِ النَّاسِ بِالْبَاطِلِ وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ مِنْهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿١٦١﴾ لَكِنَّ الرَّاْسِخُونَ فِي الْعِلْمِ مِنْهُمْ وَالْمُؤْمِنُونَ يُؤْمِنُونَ بِمَا أَنْزَلَ إِلَيْكَ وَمَا أَنْزَلَ مِنْ قَبْلِكَ وَالْمُقِيمِينَ الصَّلَاةَ وَالْمُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَالْمُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أُولَئِكَ سَنُؤْتِيهِمْ أَجْرًا عَظِيمًا ﴿١٦٢﴾

Bu ayetler genelde meal yazarları tarafından eksik anlaşılmıştır. Ayetlerde ana cümle ve itirazî/yan cümleler yer almaktadır. Fakat bazı meal yazarları bunu fark edememiştir. Genelde mealler söz konusu cümleleri ayırt edemediği için başarılı olamamışlardır. Akdemir ise ana cümleleri ve itirazî cümleleri doğru tespit ettiğine inanmakta ve şu şekilde bir çeviri önermektedir: “Elçilerden bir kısmına inanır bir kısmını da inkâr ederiz” demek suretiyle, Allah’a (iman konusunu) elçilerine (iman konusundan) ayırmak ve böylece (Allah elçilerine inanma konusunda) ara bir yol edinmek istemelerinden dolayı, hem Allah’ı hem de elçilerini inkâr konumuna düşmüş olanlara gelince; işte onlar, gerçekten inkâr edenlerdir. (Bundan dolayıdır ki,) Biz, o inkâr edenler için, aşağılayıcı bir azap hazırladık. Bununla birlikte, Allah’a ve aralarında hiçbir ayırım yapmadan elçilere inananlara da gelince; onlar, Allah’ın kendilerine

4 Ebû Cafer Muhammed ibn Cerîr et-Taberî, *Câmiu'l-beyân an te'vîli âyi'l-Kur'ân*, Hicr Yay., Kahire 2001, c. 10, s. 149-162.

ödüllerini vereceği kimselerdir. Allah çok bağışlayan, çok müşfik olandır. Kitap ehli, senden, kendilerine gökten bir kitap indirmeni istemektedirler. Musa'dan ise, bundan daha da büyüğünü isteyerek: "Bize Allah'ı açıkça göster" demişlerdi. O zaman, zulümlerinden dolayı, derhal onları yıldırım çarpıvermişti. Yine onlar, kendilerine açık deliller geldikten sonra da buzağığı tanı edinmişlerdi. Fakat Biz, bunu da affetmiş ve Musa'ya apaçık bir güç vermiştik. Söz vermelerinden dolayı, Tur'u üzerlerine kaldırmış ve onlara: "Kapıdan selam vererek girin" demiştik. Yine Biz, onlara: "Cumartesi yasağını çiğnemeyin" demiş ve onlardan çok ağır bir söz almıştık. *Ancak, Biz, onların içindeki inkârcılara, sözlerini tutmamalarından, Allah'ın ayetlerini inkâr etmelerinden, Peygamberleri haksız yere öldürmelerinden, "kalplerimiz perdelidir" demelerinden* - Hayır; bilakis, Allah, inkârlarından ötürü, onların kalplerini mühürlemiştir. Bu yüzden onlar, çok az şeye inanırlar. - (gerçeği) inkâr etmelerinden, Meryem'e çok çirkin bir iftirada bulunmalarından, "Allah Elçisi Meryem oğlu Mesih'i öldürdük" demelerinden, - oysa onu ne öldürmüşler ne de çarmıha germişlerdir; fakat o, onlara öyle görünmüştür. Onun hakkında görüş ayrılığına düşenler, gerçekten de onun hakkında kuşku içinde bulunmaktadırlar. (Bu yüzden) onların bu konudaki bilgisi sadece zanna tabi olmaktan ibarettir; nitekim onu öldürdüklerinden emin değildirler. Fakat Allah onu kendisine yükseltmiştir; çünkü Allah çok güçlü olan, çok bilge olandır. Kitap ehlinden hiç kimse yoktur ki, ölümünden önce ona (İsa'ya) inanmış olmasın. O, kıyamet gününde, onlar aleyhinde tanıklık edecektir. Yine Yahudi olanlardan bir kısmının (etmiş oldukları) zulümden dolayı, onlara, daha önceleri kendilerine helal kılınmış olan temiz (yiyecekleri) yasaklamıştık. - *birçok kimseyi Allah yolundan alıkoymalarından, yasaklanmış olmalarına rağmen faiz almalarından ve insanların mallarını haksız yere yemelerinden DOLAYIDIR Kİ, çok acı veren bir azap hazırlamışsındır.* Bununla birlikte, içlerinden ilimde derinleşmiş olanlara, sana ve senden önce indirilmiş olana inanan inananlara, namazı kılanlara, zekâtı verenlere, Allah'a ve ahiret gününe inananlara gelince; onlar, Allah'ın kendilerine çok büyük bir ödül vereceği kimselerdir."

Yukarıda belirttiğimiz çeviri örneklerinde Akdemir'in başarılı olduğunu söylememiz mümkündür. Fakat bununla beraber bazı ayetlerin çevirisinde başarılı olmadığını da dile getirmemiz gerekir:

a. A'raf 7/115: قَالُوا يَا مُوسَىٰ إِنَّمَا أَنُكَلِّفُ وَإِنَّمَا أَنْ نَكُونُ تَحْتِ الْمَلَكِ

[Sihirbazlar Musa'ya]: "Ey Musa! Ya sen at ya da biz atalım!" demişlerdi.⁵

Dikkat edilirse yukarıdaki çeviride "neyin şeyin" ne olduğu belirtilmemiştir. Dolayısıyla "neyi?" sorusuna cevap bulunmadığı için cümlede mef'ul/nesne eksikliği vardır. Tefsirlerde belirtilen bilgilere göre söz konusu nesne "asa/hünerler" şeklinde olmalıdır.⁶

b. Kasas 28/8: فَالْتَقَطَهُ آلُ فِرْعَوْنَ لِيَكُونَ لَهُمْ عَدُوًّا وَحَزَنًا إِنَّ فِرْعَوْنَ وَهَامَانَ وَجُنُودَهُمَا كَانُوا خَاطِبِينَ

Nihayet Firavun ailesi, ileride kendilerine düşman olacak ve üzüntü kaynağı oluşturacak olan o [çocuğu] bulup almışlardı. Firavun, Haman ve orduları [böyle davranmakla] hata etmişlerdi.⁷

Hatırlanacağı üzere Türkçede eğer özne; hayvan ismi, eşya ismi, topluluk ismi, belirsizlik zamiri... gibi kelimeler ise haber/yüklem tekil olur.⁸ Dolayısıyla "aile" kelimesinin haberi uyum ve cümlenin akışı açısından tekil gelmelidir.⁹

c. Şuara 26/26: قَالَ رَبُّكُمْ وَرَبُّ آبَائِكُمُ الْأَوَّلِينَ

Musa: "O, sizin de Rabbinizdir, sizden önceki atalarınız da Rabbidir." diyerek devam etti.¹⁰

Yukarıda verdiğimiz mealde "Rab" kelimesi gereksiz olarak iki defa zikredilmiştir. Gereksiz sözcük kullanımında yola açan bu eksikliği "O, hem sizin hem de atalarınızın Rabbidir." şeklinde gidermemiz mümkündür.

d. Târik 86/5: فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ مِمَّ خُلِقَ

O halde insan neden yaratıldığına bir baksın!...¹¹

Son örneğimizde ise "neden" kelimesinin birbiriyle karıştırılan kelimelerden birisi olduğu için hem "sebepe" hem de "hangi şeyden" manalarını çağrıştırmaktadır. O halde çeviride "hangi şeyden" ifadesinin tercih edilmesi daha isabetli olacaktır.

5 Akdemir, *Son Çağrı Kur'an*, s. 163.

6 Ayrıca bk. Sâd, 38/5; İbrahim, 14/6.

7 Ayrıca bk. Bakara, 2/79; Şuara, 26/19; Sebe', 34/15.

8 Kavruk Hasan ve diğerleri, *Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım, Uğurel Matbaası, Malatya 2006*, s. 132. Aktaran Abdulcelil Bilgin, *Kur'an Meallerindeki Anlatım Bozuklukları*, Ankara Okulu Yay., Ankara 2012, s. 24.

9 Bilgin, *Kur'an Meallerindeki Anlatım Bozuklukları*, s. 64.

10 Akdemir, *Son Çağrı Kur'an*, s. 367. Ayrıca bk. Kâf, 50/21.

11 Akdemir, *Son Çağrı Kur'an*, s. 590.

1.3. Kur'an'ın Nüzul Dönemindeki Arapçaya Vakıf Olabilme Sorunu

Akdemir, Kur'an'ın doğru anlaşılmasının öneminden bahsederken tarih seyri içerisinde kelimelerin anlam değişikliğine uğradığının bir hakikat olduğunu hatırlatmaktadır. Dolayısıyla Kur'an'ın nüzul dönemindeki Arapçaya ulaşabilmek için art süremlî semantik ve eş süremlî semantik araştırmaların yapılmasının kaçınılmaz olduğunu vurgulamaktadır.

Kur'an'ın 610-622 yıllar arasında nazil olduğunu hatırlatan Akdemir nüzul döneminden itibaren günümüze kadar kelimelerin anlam değişikliğine uğramalarının göz önünde bulundurulmasının şart olduğunu dile getirmektedir. O özetle şu şekilde devam etmektedir: Kur'an'ın nüzul dönemindeki Arapçaya ulaşabilmek için ne yazık ki sözlükler yetersiz kalmaktadır. Bu boşluğu doldurmak için hiçbir çalışma yapılmadığı gibi birkaç araştırmacı haricinde böyle bir sorunun varlığından haberdar bile olunmaması son derecede üzücü bir durumdur.

Kur'an'da yer alan kelimelerin anlam değişikliğine uğradığına ilk dikkat çeken Mısırlı müfessir Emin el-Hûlî olmuştur. El-Hûlî, mevcut sözlüklerin Hz. Muhammed'in dönemindeki dili yansıtmada yetersiz ve hatta faydasız olduğunu dile getirmektedir.¹² Akdemir, el-Hûlî'nin bu görüşüne katılmakla beraber önerdiği çözümü yetersiz bulmaktadır. Nitekim el-Hûlî, Kur'an'ın nüzul dönemindeki Arapçaya ulaşabilmek için her müfessirin bizzat kendisinin araştırma yapmasının gerekliliğini savunmaktadır. Bu açıdan el-Hûlî'ye Arap dilbilimcileri de katılmaktadır. Fakat Akdemir'e göre bütün bu çabalar bireysellikten öteye geçemeyeceği için ilmî bir değere sahip değildirlere. İşte bu bağlamda Sami dillerinin önemi ortaya çıkmaktadır. Nitekim Sami dilleri, zaman içerisinde kelimelerin muhtemel unutulmuş manalarını tespit etmede ilmî bir veri sağlayabilecektir. Akdemir hedefini gerçekleştirebilmek için görev yaptığı fakültede yüksek lisans ve doktora tezlerine danışmanlık yapmıştır.

1.4. Sami Dil Ailesi

Akdemir Kur'an'ı anlamada Sami Dillerin bilinmesini şart koşmaktadır. Nitekim Kur'an'da geçen kelimelerin asıl kök manasına ulaşmanın tek yolu buna bağlıdır. Akdemir Kur'an'da zikredilen fiil kökleriyle ilgili yüksek lisans ve doktora düzeylerinde art süremlî semantik açıdan

12 Emin el-Hûlî, *Kur'ân Tefsirinde Yeni Bir Metod*, çev.: Mevlüt Güngör, Bizim Büro Basımevi Yay., Ankara 2001, s. 95-97.

araştırmalara danışmanlık yapmıştır: “EMR”,¹³ “QRE”,¹⁴ “ŞHD”,¹⁵ “ABD”,¹⁶ “VSY”,¹⁷ “BRK, SBH, KDS”,¹⁸ “HNF”,¹⁹ “ZKY-SDK”,²⁰ “RÛH ve NEFS”²¹ ve “EMN ve KFR”²² kökleri ile “ÂLEM”²³ ve “HAK”²⁴ sözcükleri Eski Ahit’te, İncillerde ve Kur’an’da yürütülen art süremlî çalışmalar başarılı bir şekilde sonuçlandırılmıştır. “HSB”,²⁵ ve “RDY”²⁶ kökleri ile ilgili art süremlî çalışmalar ise devam etmektedir.²⁷ Akdemir çalışmalarının neticesinde adı geçen kökler hakkında şu değerlendirmelerde bulunuyor:

1. “EMR” kökünün kök anlamı *emretmek* değil *söylemek, anlatmaktır*.
2. “QRE” kökünün kök anlamı, *okumak* değil *çağırma*dır.
3. “ABD” kökünün kök anlamı, *kul olmak* değil *yapmak, yaratmak, gerçekleştirmek, üretmek, çalışmaktır*.

-
- 13 Alie Aptourachman, *Vahiy Geleneğinde EMR Kökünün Semantik Açısından İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi SBE, Ankara 2002.
 - 14 F. Betül Çipiloğlu, *Vahiy Geleneğinde QRE Kökünün Semantik Açısından İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi SBE, Ankara 2003.
 - 15 Hatice Korkmaz, *Vahiy Geleneğinde ŞHD Kökünün Semantik Açısından İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi SBE, Ankara 2003.
 - 16 Nermin Akça, *Vahiy Geleneğinde ABD Kökünün Semantik Açısından İncelenmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi SBE, Ankara 2004.
 - 17 Ömer Müftüoğlu, *Eski Ahit Ahit ve Kur’an’da VSY Kökünün Semantik Açısından İncelenmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi SBE, Ankara 2004.
 - 18 Mutlu Türkmen, *Kur’an-ı Kerim ve Kitâb- Mukaddes’te “BRK”, “SBH” ve “KDS” Köklerinin Semantik İncelemesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi SBE, Ankara 2007.
 - 19 Elif Arslan, *Vahiy Sürecinde HNF kökünün Semantik Açısından İncelenmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi SBE, Ankara 2012.
 - 20 Mustafa Harput, *Vahiy Sürecinde “Zky” ve “Sdk” Köklerinin Art süremlî (Diachronic) Semantik İncelemesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi SBE, Ankara 2015.
 - 21 Yusuf Topyay, *Vahiy Sürecinde “Rûh ve Nefs” sözcüklerinin Semantik Açısından İncelenmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi SBE, Ankara 2016.
 - 22 Hatice Nuray Şahin, *Vahiy Sürecinde E/M/N ve K/F/R Kökleri Üzerine Semantik Çalışma*, Ankara Üniversitesi SBE, Ankara 2017.
 - 23 Muhammet Karaosman, *Vahiy Sürecinde Alem Kelimesinin Semantik Tahlili*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi SBE, Ankara 2006.
 - 24 Mustafa Kumru, *Vahiy Sürecinde Hak Kökünün Semantik Açısından İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi SBE, Ankara 2007.
 - 25 Saida Saipova, *Tevrat, İnciller ve Kur’an’da H-S-B Kökünün Semantik Açısından İncelenmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi SBE, Ankara 2017.
 - 26 Ramazan Ünsal, *Yahudi Kutsal Kitabında, Yeni Ahit’te ve Kur’an-ı Kerim’de RDY kökünün Art Süremlî Semantik İncelemesi*, Yüksek Lisans Tezi, savunma aşamasında.
 - 27 Akdemir 2014’te İlahî rahmete kavuşunca geride kalan çalışmaların danışmanlığını Prof. Dr. Mesut Okumuş üstlenmiştir.

4. "VSY" kökünün kök anlamı, *tavsiye etmek, önermek değil emretmektir.*

5. "HNF" kökünün kök anlamı, tıpkı "SBE" kökü gibi *yoldan çıkmak, sapmak, haktan batıla meyletmektir.* Tabii ki bu betimleme, müşriklerin, Peygamberleri ve inananları, inançsız ve dinsiz görmelerine dayanmaktadır."

6. "ŞHD, BRK, SBH, QDS" kökleri kök anlamlarını günümüze dek değişmeden sürdürebilmişlerdir.²⁸

Bu tür çalışmaların ne Batı'da ne de İslam dünyasında hiçbir şekilde inceleme konusu olmadığını hatırlatmak isteriz.

1.5. Kur'an'ın Anlaşılmasında Önceki Vahiylere Konumu

Elbette Sami dilleri sadece dil bakımından önemli değildir. Daha da önemli olan hemen bütün vahiyler Sami dilleri vasıtasıyla gerçekleşmiştir. Eğer Kur'an vahyini doğru anlamak istiyorsak Hz. Muhammed'in dönemini iyi bilmemiz gerekir; aynı şekilde Kur'an vahyini doğru anlamak için vahiy sürecini bir bütün olarak ele almamız gerekir. Bundan dolayı Kur'an vahyini doğru anlamak için Akdemir, "Eski Ahid ve İnciller, inceleme konusu yapılmadan Kur'an'ı doğru olarak anlamak asla söz konusu değildir" görüşünü net bir şekilde ortaya koymaktadır. Akdemir'in bu görüşü kanaatimizce isabetlidir. Çünkü Kur'an sürekli bir biçimde kendinden önceki vahiylerle atıfta bulunmakta ve kendini, kendinden önceki vahiylerin onaylayıcısı (musaddık) ve koruyucusu (müheymin) olarak takdim etmektedir.

Kur'an'ın *musaddık* ve *müheymin* sıfatlarını gündeme getirdikten sonra Akdemir "tefsir usulü konusundaki kaynaklarımız, hala semantik konularına gereken ilgiyi göstermekten uzaktır" ifadeleriyle üzüntüsünü dile getirmektedir. Her ne kadar müfessirler çalışmalarında dil konularına ağırlık verseler de talep edilen hedefe ulaşmaktan uzaktırlar.

Hemen belirtmek gerekir ki önceki vahiylerden istifade edilirken oldukça dikkatli olmak lazımdır. Nitekim muharref olan önceki vahiyler-hadislerde de açıkça belirtildiği üzere-doğru oldukları gibi yanlış olma ihtimalleri de vardır. Fakat bununla beraber Kur'an'da geçen kıssalar ile önceki vahiylerde geçen kıssalar bazı ortak karaktere sahiptir. Dolayısıyla Kur'an'da geçen kıssaları anlamada -ihtiyatlı olmak şartıyla- önceki vahiylerden yararlanmanın

28 Salih Akdemir, *Linguistic Approaches to the Qur'an: Contribution to Creating a Great Dictionary of the Qur'an*, 1st International Symposium On Rethinking The Qur'an, Ankara, 3-5 Mayıs 2013. Bildiğimiz kadarıyla bu çaptaki çalışmalar başka bir yerde yürütülmemektedir.

faydalı olabileceğini söylememiz mümkündür. Nitekim Muhammed Esed ve Mustafa Öztürk'ün meallerinde bazı hususlar daha isabetli izah edildiğini görmekteyiz. Ayrıca, örneğin, Rusça meal yazarları arasında da önceki vahiylerden istifade edenler daha isabetli yorumlar yapabilmişlerdir.²⁹ Yine Akdemir'in danışmanlığında hazırlanan Ahmet Özdemir'in tezi de önceki vahiylerden istifade ederek kıssaları anlamada katkı sağlayabileceğini ispatlamaktadır.³⁰

1.6. Ayetlerin Numaralandırılması

Bilindiği gibi Kur'an ayetlerinin günümüzdeki şekliyle numaralandırılması sonradan yapılan bir iştir.³¹ Yine malum olduğu gibi bir ayetin, anlamlı bir cümleye tekabül etmesi şart değildir. Bu hem Mushaf'ta yer alan orijinal Kur'an metnindeki ayetler hem de başka dillere tercüme edilen mealler için geçerlidir. Buna bir örnek olarak Rum suresinin 30/1-5. ayetlerini verebiliriz. Meal yazarları ayetlere genelde mana verirken ayet numaralarına odaklanmaktadırlar. Bunun neticesinde her ayetin anlamlı bir cümle olarak algılandığından hatalar kaçınılmaz olmaktadır.³² Sonuç olarak okur Türkçe Kur'an çevirilerinde bozuk cümlelerle yüz yüze kalmaktadır:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْم ﴿١﴾ غُلِبَتِ الرُّومُ ﴿٢﴾ فِي آدْنَى الْأَرْضِ وَهُمْ مِنْ بَعْدِ عَلِيمٍ سَيَّغْلِبُونَ ﴿٣﴾ فِي بَضْعِ سِينٍ لِلَّهِ الْأَمْرُ مِنْ قَبْلِ وَمَنْ بَعْدُ وَيَوْمَئِذٍ يَفْرَحُ الْمُؤْمِنُونَ ﴿٤﴾ يَنْصُرُ اللَّهُ يَنْصُرُ مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿٥﴾

1- Elif lâm mim.

2- Rum(lar), yenildi:

➤ *Nerede yenildiler?*

29 Atamov, *Rus Dilinde Yayımlanan Kur'an-ı Kerim Çevirilerinin Çeviribilim Açısından İncelenmesi*, s. 84 vd.

30 Ahmet Özdemir, *Vahiy Sürecinde Yunus Peygamber Kıssası*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi SBE, Ankara 2007.

31 Abdürrezzâk Ali İbrâhîm Mûsâ, *el-Muharrerü'l-vecîz fi addi âyi'l-kitâbi'l-azîz*, Mektebetü'l-Meârif, Riyad 1988, s. 5 vd.; Ebû Amr ed-Dâni, *el-Beyân fi addi âyi'l-Kur'ân*, Merkezü'l-Mahtûtât ve'l-Vesâik, Kuveyt 1994, s. 3 vd.

32 Bu açıdan Yusuf Işıcık'ın "**Terceme edilen bir ayet ne kadar kısa olursa olsun** ve içinde yer aldığı komşu ayetler ne denli cümle ve anlam bağlantısı içerisinde bulunursa bulunsun, **hem yalnız başına kendi müstakil anlamını ifade etmeli**, hem de birlikte bulunduğu ayetlerle beraber seslendirdiği ortak/kollektif manayı vermelidir." açıklamasına katılmadığımızı belirtmek isteriz. bk. Ömer Dumlu ve diğerleri, *Kur'an Mealleri Sempozyumu*, DİB Yay., Ankara 2010, I/95.

3- (Bölgeye) En yakın bir yerde. Onlar (bu) yenilgilerinden sonra yeneceklerdir;

➤ *Ne kadar bir sürede?*

4- Birkaç yıl içinde. (Onların) Bu (yenilgileri)nden önce de, sonra da emir Allah'ındır (ferman O'nundur). O gün müminler sevinir(ler).

➤ *Ne suretle veya hangi sebeple?*

5- Allah'ın yardımıyla. (Allah) Dilediğine yardım eder. O, galiptir, esirgeyendir.³³

Böyle bir çeviri ne Arapça ne de Türkçe cümlelerin kuruluşuna uygundur. Çünkü “غُلِبَتْ - gulibet” fiili ile bu fiilin müteallakı “فِي أَدْنَى الْأَرْضِ - fi adna'l-ardi” olmasına rağmen ayrı ayrı tercüme edilmiştir. Her ne kadar aralarında ayet sonu olsa da bu iki ayet arasında durulmaması gerektiğini bildiren “لَا/la” secâvend işareti bulunmaktadır. Bilindiği gibi “لَا/la” işareti mikro bir anlamın tamamlandığı fakat makro bir anlamın oluşması için devamının icabını bildiren bir işarettir. Dolayısıyla burada ayetin bağlamını kurarak anlam vermemiz gerekir. Aksi halde ayetin durağına riayet ederek mana verirsek anlam tamamlanmaz / eksik kalır. Yine aynı şekilde “سَيَغْلِبُونُ - seyağlibûne” fiili ile onun müteallakı “فِي بَيْتِ سِنِينَ - fi bid'ı sinîn” arasında da bir ayet durağı vardır ve durulmaması gerektiğini gösteren “لَا/la” harfi bulunmaktadır. Her ne kadar ayet durağı olsa da bu iki ayeti birleştirerek mana vermemiz bağlamın doğru anlaşılması için zaruridir. Son olarak “يَفْرَهُ - yefrahu” fiili ile onun müteallakı “بِنَصْرِ اللَّهِ - binasrillah” aralarında ayet durağı vardır ama yukarıda belirttiğimiz durum burası için de geçerlidir. Burada sebep ile müsebbebin birbirinden ayrılarak anlam verilmesi mananın kopukluğuna neden olacaktır.

O halde bir de fiil ile müteallakı, sebep ile müsebbebi birleştirerek anlam verelim:

1. Elif lâm mim.

2-3. Rumlar yenildi + en yakın bir yerde.

3-4. onlar bu yenilgilerinden sonra yeneceklerdir + birkaç yıl içinde.

4-5. o gün müminler sevinirler + Allah'ın yardımıyla...

33 Süleyman Ateş, *Kur'ân-ı Kerîm ve Yüce Meali*, Kılıç Kitabevi, Ankara 1980, Rum 30/1-5.

Şimdi ise bağlamı esas alalım ve cümleyi Türkçeye göre kurarak bu ilk beş ayete anlam vermeye çalışalım:

1-5. Elif lâm mim. Rumlar en yakın bir yerde yenildi. Onlar bu yenilgilerinden sonra birkaç yıl içinde yeneceklerdir. O gün müminler Allah'ın yardımıyla sevinirler. (Allah) Dilediğine yardım eder. O, galiptir, esirgeyendir.³⁴

Akdemir mukaddimesini tamamlarken “ayetlere mana verirken ayetlerin numaralandırılmasını anlama zarar vereceği durumlarda dikkate almamaya özen gösterilmiştir” ifadelerini serdedir. Her ayeti ayrı ayrı birer cümle algılayıp erek dile kazandırmanın yanlış olduğunu en açık bir şekilde, yukarıda açıkladığımız Nisa suresinin 4/150-162. ayetlerinde görmemiz mümkündür.

Ayrıca her çevirinin bir yorum olduğunu hatırlatan Akdemir, mütercimim okur tarafından tanınması ve takva sahibi olması gerekliliğini belirtmektedir. Akdemir, Kur'an çevirisinde en çok Muhammed Esed'in *The Message of the Qur'an* adlı mealinden istifade ettiğini bildirmektedir. Sonuç kısmında da Kur'an'ı Türk diline aktarırken **eleştirel-felsefi hermenötiğe** dayalı **işlevselci bir çeviri kuramını** izlediğini ifade etmektedir.

2. Genel Değerlendirme

Kur'an, insanlığı karanlıktan aydınlığa çıkarmak için gönderilen son ilahî vahiydir. Kur'an'ın daha nüzul döneminden beri anlaşılması için çabalar sarf edilmiştir. Şüphesiz ki onun doğru anlaşılması ayetlerin nazil olduğu dönemin iyi bilinmesine bağlıdır. Ayrıca Kur'an'da verilen mananın doğru anlaşılması kelimelere doğru mana vermekten geçmektedir. İşte burada özellikle üzerinde durulması ve dikkat edilmesi gereken hususlar vardır.

2.1. Kur'an'ın Arapçasına Vakıf Olabilme Sorunu

Kur'an'da geçen kelimelerin kök anlamını tespit etmede Arthur Jeffery, Emin el-Hûlî, Cündioğlu ve Akdemir mevcut sözlüklerin yetersiz olduğunda hemfikirdirler. Bu sorunu çözebilmek için mezkûr şahıslardan bazıları sadece sorunu gündeme getirmekte; bazıları ise farklı önerilerde bulunmaktadır.

Jeffery sadece sorunu gündeme getirmekte fakat çözüm olarak bir şey söylememektedir. Emin el-Hûlî, önerisinde Kur'an'ı anlamak isteyen herkes

34 Atamov, *Rus Dilinde Yayımlanan Kur'an-ı Kerim Çevirilerinin Çeviribilim Açısından İncelenmesi*, s. 100-103.

kendi çabalarıyla kelimenin asıl manası içine doğana kadar araştırma yapması gerekmektedir. Elbette ki bu ilmî bir metot olmaktan uzaktır. Kaldı ki bu şekilde tespit edilen mananın bağlayıcılığı sadece kâşifini ilgilendirir.

Cündioğlu ise dilin dinamikliğinden bahsetmektedir: Dilin her zaman bir değişiklik içinde olduğunu “Dil, özü itibarıyla ‘toplumsal bir olgu’ olduğundan, gayr-ı şahsi bir nitelik taşır ve bu genel karakteri nedeniyle de belli bir zamana iktiranı yoktur. Dil zamanla birlikte yinelenir, yenilenir, gelişir, değişir, yerinde durmaz...” cümleleriyle vurgular.³⁵ Bu gibi önemli tespitlerde bulunan Cündioğlu derde derman olacak eserlerin varlığından bahsetmektedir. Ona göre Hz. Muhammed’in dönemindeki Arapçayı yansıtacak eserler vardır fakat bunlardan bir kısmı ya kaybolup günümüze kadar ulaşamamıştır ya da raflarda tozlar içinde ilim adamlarını beklemektedir.³⁶ Fakat Cündioğlu’nun sunduğu bu görüş ve öneri eksik kalmaktadır. Eksiktir çünkü sözünü ettiği arşivlerdeki neşredilen eserler konumuza ışık tutmaktan uzaktır.³⁷ Biz, ecdadımızın telif ettikleri eserleri küçümsemiyoruz, bilakis her birinin özel değeri vardır. Ancak, amaçlanan hedefe varabilmemiz için bu eserler yeterli değildir. Ayrıca Cündioğlu art süremlî araştırmalara da değinmektedir fakat somut bir teklif sunamamaktadır.³⁸

Sözünü ettiğimiz sorunun çözümü için tekliflerde bulunan Akdemir’in görüşünün konuya yaklaşım açısından daha uygun olduğunu söyleyebiliriz. Akdemir’e göre fiil köklerinin kök manalarını tespit etmede kullanılması gereken yol Sami dilleridir. Nitekim Sami dilleri, zaman içerisinde Kur’an’da zikredilen kelimelerin muhtemel unutulmuş manalarını tespit etmede ilmî bir veri sağlayabilmektedir. Ayrıca Akdemir böyle bir öneride bulunmakla yetinmemiş aynı zamanda hedefini gerçekleştirebilmek için görev yaptığı kurumda yüksek lisans ve doktora tezlerine danışmanlık yapmıştır.³⁹ Fakat bununla beraber ilmi araştırmalara konu olan çalışmalar dikkatlice incelendiğinde şu netice ortaya çıkmaktadır:

a. Kur’an’da geçen kök manalarının tespitinde Sami dillerine başvurmak nihai manayı değil sadece muhtemel unutulmuş manalardan birisini elde etmemizi sağlamaktadır. Şöyle ki: örneğin “RHM” kökünün tespitinde

35 Dücane Cündioğlu, *Kur’ân Çevirilerinin Dünyası*, Kapı Yay., İstanbul 2014, s. 32.

36 Cündioğlu, *Kur’ân Çevirilerinin Dünyası*, s. 35-40.

37 Dücane örnek olarak Mukâtil’in tefsirini ve *el-Vüçûh ve’n-Nezâir* isimli eserini vermektedir.

38 Cündioğlu, *Kur’ân Çevirilerinin Dünyası*, s. 31-34.

39 Bu çalışmaların listesi Sami Dil Ailesi bölümünde verilmiştir.

Sami dillerinde başvurduğumuzda söz konusu kökün “sevmek” manası dikkat çekmektedir. Fakat unutulmamalıdır ki aynı anlam Arapça kaynaklarda ve özellikle hadisi şeriflerde de yer almaktadır.⁴⁰ Buna binaen denilebilir ki Sami dilleriyle yeni bir kök ortaya çıkmış sayılmamaktadır. Ancak muhtemel unutulmuş anlam tekrar hatırlatılmakta ve bağlama uygun olduğu için teklif edilmektedir.

b. Eğer Sami diller aracıyla tespit edilen mana Arapça kaynaklarda hiç yer almıyorsa kanaatimizce tespit edilen yeni bir manada –bağlama uygun olsa dahi- iddialı olmamak gerekir. Nitekim söz konusu Kur’an’ı anlamak olduğu için anlam değişikliğine yol açabilmektedir. Ayrıca tespit edilen mananın en doğru olduğunu söylemek de büyük bir sorumluluk getirmektedir.

c. Yine belirtmekte yarar vardır ki Kur’an’da geçen kelimelerin kök anlamını tespit etmede Sami dillerden istifade etmenin önceki Kutsal Kitapların muharref olmalarıyla bir alakası bulunmamaktadır. Nitekim konuşulan ve tartışılan şey dini bir bakış dil; dil olgusudur.

2.2. Kur’an Çevirilerinde Yöntem Sorunu

Üzerinde durulması gereken önemli konulardan birisi de Kur’an’ı başka bir dile aktarmada bir yöntemin seçilmemesidir. Akdemir konu ile ilgili yaptığı başka bir çalışmasında Kur’an çevirileriyle alakalı şu açıklamalarda bulunmaktadır: Cumhuriyet’in ilanı ile birlikte Türkiye’de tercüme faaliyetine ağırlık verilmiştir. Bu faaliyetin sonucunda birçok Kur’an tercümesi yayımlanmıştır. Ancak bunlardan çok azı ilmi özelliğe sahiptir. Zira büyük bir kısmı, ehil olmayan kişiler tarafından hazırlanmıştır. Öyle görünüyor ki, birçok kimseye göre, Kur’an’ı Kerim’i tercüme etmek için iyi derecede Arapça bilmeye bile gerek yoktur. Güvenilir birkaç tercüme esas alınıp, ufak tefek bazı değişiklikler yapıldı mı, Türk diline yeni bir tercüme kazandırılmış demektir! Aksi halde, aynı hataların sık sık tekrarlanmasının izahı kolay olmasa gerekir.⁴¹

Diğer bir sorun ise çeviride yöntemsizliktir. Kur’an çevirisinde yöntemsizlik giderilmesi gereken önemli bir kusurdur. O zaman Kur’an çevirilerinde mutlaka bir yöntem seçilmelidir. Akdemir’in de belirttiği gibi,

40 Salih Akdemir, *Kur’ân-ı Kerim’e Dilsel Yaklaşımlar: Yeni Bir Kur’ân-ı Kerim Sözlüğünün Gerçekleştirilmesine Katkı*, 1. Uluslararası Kur’ân’ı Yeniden Düşünme İlmî Toplantısı, Ankara, 3-5 Mayıs 2013, s. 82-83.

41 Salih Akdemir, *Cumhuriyet Dönemi Kur’an Tercümeleri*, Akid Yay., Ankara 1989, s. 76.

bu durum sadece Türkçe Kur'an çevirileri için değil bütün dünya dillerindeki Kur'an çevirileri için geçerlidir.⁴²

3. Sonuç

Şüphesiz ki Türkiye en çok Kur'an mealine sahip olan ülkelerden birisidir. Fakat kemiyetin yüksek olması keyfiyetin de öyle olacağı anlamına gelmemektedir. Maalesef ülkemizde Kur'an meali hazırlanırken konunun ciddiyetine önem verilmemiş; diğer meallerden devşirilerek yeni mealler oluşturulmuştur. Bu bağlamda iki yüze aşkın mealler arasında Akdemir'in çalışması bir farklılık arz etmektedir. Ayrıca mealin girişinde önemli hususlar ele alınmıştır. Giriş'te Akdemir'in önerdiği bazı hususlar gerçekten isabetli olduğu gibi bazı hususlar ise eleştiriye açık olduğunu düşünmekteyiz.

Kaynakça

- Abdürrezzâk Ali İbrâhîm Mûsâ, *el-Muharrerü'l-vecîz fi addi âyi'l-kitâbi'l-azîz*, Mektebetü'l-Meârif, Riyad 1988.
- Akdemir, Salih, *Cumhuriyet Dönemi Kur'an Tercümelere*, Akid Yay., Ankara 1989.
- Akdemir, Salih, *Kur'an-ı Kerim'e Dilsel Yaklaşımlar: Yeni Bir Kur'an-ı Kerim Sözlüğünün Gerçekleştirilmesine Katkı*, 1. Uluslararası Kur'an'ı Yeniden Düşünme İlmî Toplantısı, Ankara, 3-5 Mayıs 2013.
- Akdemir, Salih, *Linguistic Approaches to the Qur'an: Contribution to Creating a Great Dictionary of the Qur'an*, 1st International Symposium On Rethinking The Qur'an, Ankara, 3-5 Mayıs 20013.
- Akdemir, Salih, *Son Çağrı Kur'an*, Ankara Okulu Yay., Ankara 2015.
- Arslan, Elif, *Vahiy Sürecinde HNF kökünü Semantik Açıdan İncelenmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2012.
- Atamov, Mursal, *Rus Dilinde Yayımlanan Kur'an-ı Kerim Çevirilerinin Çeviribilim Açısından İncelenmesi (Başarılı Bir Rusça Kur'an Çevirisinin Oluşturulmasına Katkı)*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2013.
- Ateş, Süleyman, *Kur'an-ı Kerim ve Yüce Meali*, Kılıç Kitabevi, Ankara 1980.
- Bilgin, Abdulcelil, *Kur'an Meallerindeki Anlatım Bozuklukları*, Ankara Okulu Yay., Ankara 2012.
- Cündioğlu, Düccane, *Kur'an Çevirilerinin Dünyası*, Kapı Yay., İstanbul 2014.
- Dumlu, Ömer ve diğerleri, *Kur'an Mealleri Sempozyumu*, DİB Yay., Ankara 2010
- Ed-Dâni, Ebû Amr, *el-Beyân fi addi âyi'l-Kur'ân*, Merkezü'l-Mahtûtât ve'l-Vesâik, Kuveyt 1994.

42 Konuyla alakalı bazı çalışmalar için bk. Cündioğlu, *Kur'an Çevirilerinin Dünyası*, s. 1; Halil Hacimüftüoğlu, *Kur'an Tercümelereinde Yöntem Sorunu*, İz Yay., İstanbul 2008, s. 54 vd.

- el-Hûlî, Emin, *Kur'ân Tefsirinde Yeni Bir Metod*, çev.: Mevlüt Güngör, Bizim Büro Basımevi Yay., Ankara 2001.
- et-Taberî, Ebû Cafer Muhammed ibn Cerîr, *Câmiu'l-beyân an te'vîli âyi'l-Kur'ân*, Hicr Yay., Kahire 2001.
- Hacımüftüoğlu, Halil, *Kur'ân Tercümelerinde Yöntem Sorunu*, İz Yay., İstanbul 2008.
- Saipova, Saida, *Tevrat, İnciller ve Kur'ân'da H-S-B Kökünün Semantik Açından İncelenmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi SBE, Ankara 2017.
- Topyay, Yusuf, *Vahiy Sürecinde "Rûh ve Nefs" sözcüklerinin Semantik Açından İncelenmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2016.
- Türkmen, Mutlu, *Kur'ân-ı Kerîm ve Kitâb- Mukaddes'te "BRK", "SBH" ve "KDS" Köklerinin Semantik İncelemesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2007.